

# Monumentallıqla sadaliyin harmoniyası: musiqida milli ruh

*Sənət elə bir xəzinədir  
ski, zaman keçidkəz  
tükənmir, əksinə, dərinlə-  
şir, yenidən doğulur və hər də-  
fə fərqli çalarlarda parlayır.  
Bu mənada əsl sənətkar öm-  
rü, onun yaratdığı bədii də-  
yər zamanın fövqində dura-  
raq gələcək nəsillərlə damışır,  
onları tərbiyə edir, ruhlandırır.  
Azərbaycanın musiqi salnaməsi-  
na adını qızıl hərflərlə yazdır-  
mış, ömrünü bu torpağın ruhu-  
nu, səsini və kimliyini notlara  
köçürməklə əbədiləşdirmiş  
bəstəkar Vasif Adığözelov da belə  
sənətkarlardandır. O, bütöv-  
lükdə milli musiqi mədəniyyət-  
timizin simalarından biri ki-  
mi tanır.*

1935-ci il iyulun 28-də Bakıda dünyaya göz açan Vasif Adığözelov sənət ocağında, muğam klassik məktəbini təmsil edən görkəmli xanəndə Zülfü Adığözelovun ailəsində dünyaya gəlməşdi. Bu mühit onun taleyini əvvəldən müəyyənləşdirmişdi. Hələ uşaq yaşlarında muğamın sirlə-sehirlə dünyasına bələd olan Vasif xalq musiqisinin ruhunu mənimseməmişdi. Məhz bu zəngin ailə mühiti onun sonrakı yaradıcılığına möhkəm zəmin yaratdı, musiqiyə folklorun köklərindən suvarılmış, muğamın incəlikləri ilə zənginleşmiş, klassikanın ölçüsü ilə dərinleşmiş şəkilə qədəm qoydu. Gənc Vasif musiqi təhsilinə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbində başladı. Fortepiano sinfində oxuyarkən eyni zamanda bəstəkarlıqla maraqlanması onun musiqi yanaşmasında balans və vəhdət yaratdı. Bəstəkar kimi formallaşmasında isə ən mühüm mərhələ Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil illeri oldu. Burada o, böyük bəstəkar Qara Qarayevin sinfində bəstəkarlıq texnikasının sırlarını öyrəndi. Fortepiano üzrə isə professor Simuzər Quliyevanın rəhbərliyi altında kamil ifaçılıq bacarığı qazandı. Hər iki ixtisas üzrə əla diplomla məzun olması onun həm nəzəri, həm də praktik hazırlığının yüksək səviyyədə olduğunu təsdiqləyirdi. Vasif Adığözelovun musiqisində xalq ruhu, muğam zənginliyi, klassik məktəbin intellektual yükü və fərdi bədii təxəyyül vəhdət təşkil edir. O, milli musiqi köklərində bəhrələnərək, bu zəmin üzərində müasir və orijinal musiqi nümunələri yaratmağı bacaran nadir sənətkarlardan idi. Əsərlərinde muğam intonasiyası ilə Avropa musiqisinin formalları arasında gözəl sintez müşahidə olunur.

Vasif Adığözelovun yaradıcılığı son dərəcə rəngarəngdir. Mahnilardan tutmuş kantata, oratoriya və simfoniyalara qədər geniş janr diapazonunu əhatə

edən əsərləri arasında xüsusile milli ruhda yazılmış xor əsərləri, xalq dastanları əsasında yazdığı monumental musiqi parçaları ictimaiyyət tərəfindən yüksək dəyərləndirilir. O, həm də Azərbaycan musiqisine yeni nefəs gətirən, muğamın sinfonik janra uğurla integrasiya olunmasına xidmət edən əsərlərin müəllifidir.

Musiqi yaradıcılığının ən mürəkkəb və yüksək məsuliyyət teləb edən sahələrindən biri olan opera janrına bəstəkar iki dəfə müraciət etmişdir. Vasif Adığözelovun ilk operası "Ölüler" 1963-cü ildə görkəmli yazılıçı Cəlil Məmmədquluzadənin eyniadlı satirik pyesi əsasında yazılmışdır. Bu operada bəstəkar Azərbaycan cəmiyyətindəki gerilik, fanatizm və sosial ətalət kimi problemləri səhnəyə daşıyaraq, klassik ədəbiyyatla musiqinin sintezini yaradıb. 40 il sonra - 2003-cü ildə Vasif Adığözelov "Natəvan" (Azərbaycan xalqının böyük şairəsi Xurşidbanu Natəvanın 170 illiyinə həsr edilmişdir) opera-

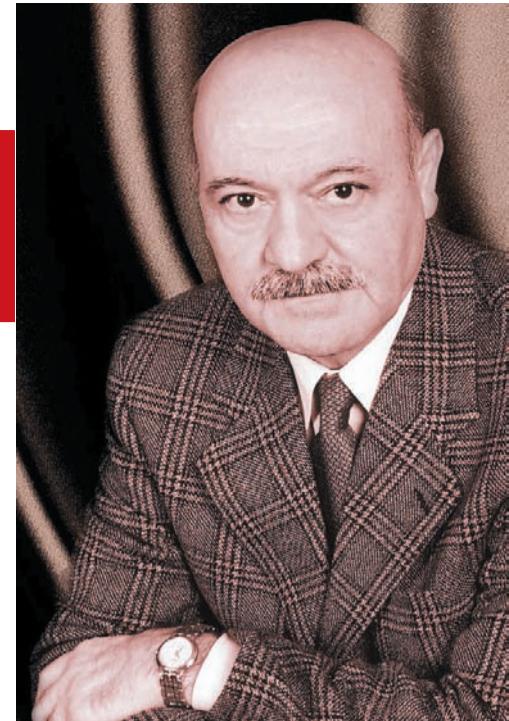
bir ifaçı-pianoçu, həm də bəstəkar kimi fəaliyyət göstərməsi onun fortepiano üçün yazdığı əsərlərdə parlaq şəkildə özünü göstərir. Piano və orkestr üçün yazılmış dörd konserti (1961, 1964, 1985, 1994), həmçinin violino (1962) və violonçel (1984) üçün konsertləri Azərbaycan musiqisinin incilərindəndir. Bu əsərlərin hər birində texniki virtuoziqla emosional dərinlik ustalıqla birləşir. Xüsusilə fortepiano konsertlərinde bəstəkarın öz ifaçılıq təcrübəsinin izləri aydın hiss olunur. Onun "24 prelüd" silsiləsi isə bu gün də konservatoriyalarda geniş şəkildə tədris olunur və respublikanın istedadlı pianoçularının repertuarında yerini qoruyur.

Vasif Adığözelov tamaşaçıya yaxın olan musiqili səhnə əsərlərində də uğurla fəaliyyət göstərmişdir. O, "Nənəmin şahlıq quşu", "Hacı Qara" (Rauf Mustafayevle birlikdə), "Boşanaq, evlənərik", "Al-din payını, çağır dayını" və digər musiqili

komediyalarda xalq humorunu, sadə xalq danışlığını, melodik əcəviliyi ustalıqla birləşdirərək tamaşaçı rəğbətini qazanmışdır. Bəstəkarın "Odlar yurdı", "Qarabağ şikətəsi", "Çanaqqala - 1915", "Qəm karvanı" kimi oratoryaları həm tarixi yaddaşa, həm də xalqın mənəvi dırçılışına ünvanlanan əsərlərdir. Xüsusilə Qarabağla bağlı əsərlərində musiqi tekce sənət deyil, həm də milli çağrış rolunu oynayır.

Bəstəkarın yaratdığı "Qərəfil", "Bakı", "Xoşum gelir", "Naz-naz", "Şuşa laylası" və digər mahnılar bu gün də dillərdə əzbərdir. "Qərəfil" mahnısının lirik havası, "Bakı"nın şəhərə olan məhəbbəti tərənnüm etməsi, "Xoşum gelir"in şuxluğu və "Şuşa laylası"nın nisgili tonu həm fərqli dövrlərin hissələrini, həm də xalqın yaddaşını birləşdirir. Bu mahnılar bir çoxları üçün xatırələr, uşaqlıq illəri, vətən sevgisi, ayrılmış və ümid deməkdir. Onlar Vasif Adığözelovun musiqisinin ən əlçatan, lakin bir o qədər də dərin qatlarını təşkil edir.

Vasif Adığözelovun kino üçün yazdığı musiqilər de xalqın yaddaşında silinməz iz buraxmışdır. "Şərəkli çörək", "Xidmət lifti", "Kişi sözü" kimi filmlərdəki musiqilər nəinki səhnələrin emosional fonunu yaradır, həm də bəzən süjetin özünə çevrilir. Xüsusilə "Şərəkli çörək" filmindəki musiqi uşaqlığın məsumluğunu, sosial mühitin kəskinliyi, insani münasibətlərin dərinliyi ilə yoğrulmuş emosionalıq daşıyır. Vasif Adığözelov kinonun ruhunu duymağı bacaran, musiqini görünən hala gətirən sənətkarlardan idi. Yaradıcılıqla bərabər Vasif Adığözelovun uzun illər musiqi həyatının idarə olunmasında, təşkilati və pedagoji fəaliyyətində də önəmli rol olsmuşdur, müxtəlif illərdə ölkənin əsas musiqi qurumlarında rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. 1957-1959-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Komitəsində baş redaktor kimi, 1960-1961-ci illərdə M.Maqomayev adına Dövlət Filarmoniyasında baş musiqi redaktoru, 1968-1978-ci illərdə Azərbaycan Dövlət



Mahnı və Rəqs Ansamblında bədii rəhbər, 1972-1983-cü illərdə A.Zeynalı adına Bakı Musiqi Texnikumunun direktoru, 1995-2006-cı illərdə Bakı Musiqi Akademiyasının xor dirijorluğu kafedrasının müdürü və professoru olmuşdur. 1990-2006-ci illərdə isə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı İdare Heyətinin birinci katibi kimi icimai inkişafda mühüm rol oynamışdır.

Bu fəaliyyətlər bir daha sübut edir ki, Vasif Adığözelovun fəaliyyəti həm təşkilatçı, həm müəllim, həm də sənətkar kimi Azərbaycan musiqisinin çoxşaxəli inkişafına xidmət etmişdir. Yaradıcılığı qədər ictimai-sosial həyatda da fəal olan bəstəkarın musiqi mədəniyyətimizin inkişafında xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti fəxri adına layiq görülüb, Dövlət mükafatı laureatı olub, "Şöhrət" və "İstiqlal" ordenləri ilə təltif edilib. Vasif Adığözelov həm də uzun illər Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında pedagoji fəaliyyət göstərmiş, yüzlərə gənc musiqiciyə sənətin sırrlarını öyrətmüşdür. Onun professor kimi fəaliyyəti Azərbaycan musiqisinin gelecek nəsillərə ötürülməsində xüsusi yer tutur.

Böyük sənətkarlar bu dünyadan köçədə, onların yaratdıqları əsərlər həyatın müxtəlif mərhələlərində yenidən səslənir, bize yön verir, ruhumuzu işiqlandırır. Görkəmli bəstəkar, Azərbaycan musiqi sənətinin bənzərsiz simalarından olan Vasif Adığözelov 2006-cı il sentyabrın 16-da vəfat edib, Fəxri Xiyabanda dəfn olunub. Vasif Adığözelovun sənət irsi o qədər güclü və çoxşaxəlidir ki, onun adı bu gün də Azərbaycanın musiqi mədəniyyəti ilə yanaşı çəkilir. Belə ki, 2015-ci il fevralın 11-də Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Vasif Adığözelovun 80 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" sərəncam imzalanıb. Yubiley münasibətə ölkənin müxtəlif şəhər və rayonlarında silsilə tədbirlər, xatırə gecələri, konsert proqramları, elmi-praktik konfranslar təşkil olunub. Onun əsərləri yenidən ifa edilərək, müxtəlif kollektivlər tərəfində səhənə təcəssümü eks etdi.

Vasif Adığözelovun mahnılarından tutmuş operalarına, simfoniyalarından kino musiqilərinə qədər uzanan zəngin yaradıcılıq palitrası bu gün Azərbaycan musiqisinin klassik təməl sütunlarından biri hesab olunur. Onun "Qərəfil" mahnısını eşidən hər bir insan, şübhəsiz ki, bu səmimi melodiyanın arxasında böyük bir ruhun dayandığını hiss edir.

Ləman TƏHMƏZ,  
"Respublika".



sını yazaraq bir daha zirvəyə yüksəlib. Bu dəfə bəstəkarın yaratdığı musiqi, yalnız estetik zövqün deyil, həm də milli yaddaşın daşıyıcısına çevrildi. Xan qızı Xurşidbanu Natəvanın timsalında xalqın mənəvi azadlıq mübarizəsini musiqi ilə tərənnüm edən bu əsər, həm Qarabağ tariximizə ehtiram, həm də işğal altındakı torpaqlarımıza ümidi çağırıştı. Vasif Adığözelovun simfonik musiqi sahəsindəki fəaliyyəti onun musiqi təfəkkürünün dərinliyini və kompozisiya texnikasının yetkinliyini aydın şəkildə ortaya qoyur. Bəstəkarın dörd simfoniyası (1958, 1970, 1979, 2005) öz dövrünün ictimai-siyasi ruhunu, insanın mənəvi sarsıntılarını və qəhrəmanlıq duyğularını musiqi vasitəsilə təsvir edir.

Simfonik poemalar olan "Qəhrəmanı" (1957), "Afrika mübarizə edir" (1970), "Mərhələlər" (1970), "Bayram uvertürası" (1978) sosial tematika ilə zəngin olub, musiqi vasitəsilə azadlıq, mübarizə, irəliyiş və sevinci səsləndirib. Bu əsərlərin hər birində bəstəkar həm klassik Avropa simfoniya ənənələrinə bağlı qalır, həm də Azərbaycan xalq musiqisinin melodik intonasiyalarından bəhrələnərək özünə məxsus sintez yaradır. Bəstəkarın həm